

DOI: 10.32347/2786-7269.2024.7.337-354

УДК 711.

канд. техн. наук, доцент **Шилова Т.О.**,
shylova.to@knuba.edu.ua, ORCID: 0000-0002-8214-6964,
Тітєв В.С., vladlad13@bigmir.net, ORCID: 0009-0002-2202-9288,
Київський національний університет будівництва і архітектури

БЛАГОУСТРІЙ ТЕРИТОРІЙ: ПОНЯТТЯ, ЗАСОБИ, ЕЛЕМЕНТИ, ОБ'ЄКТИ, ПРИЙОМИ ТА ПРИНЦИПИ

Проаналізовані формулювання та зміст поняття «благоустрій міст». Визначені основні засоби, елементи, об'єкти, принципи та прийоми благоустрою міських територій. Сформульований перелік задач та вимог до розміщення об'єктів благоустрою на різних стадіях містобудівного проектування. На прикладі житлового масиву «Позняки» в м. Києві розглянуто основні прийоми і стан благоустрою. Розроблені рекомендації щодо поліпшення якості територій мікрорайонів шляхом інженерного благоустрою.

Ключові слова: благоустрій території, комфортність життєвого середовища, оздоровлення довкілля.

Постановка проблеми. Благоустрій міст – одна із актуальних проблем сучасного містобудування. Вирішує завдання створення сприятливого життєвого середовища із забезпеченням комфортних умов для всіх видів діяльності населення. Благоустрій міст включає низку заходів щодо поліпшення санітарно-гігієнічних умов житлової забудови, транспортного та інженерного обслуговування населення, штучного освітлення міських територій та оснащення їх необхідним обладнанням, оздоровлення міського середовища за допомогою озеленення.

Завдання благоустрою міст зводяться до створення здорових, сприятливих та комфортних умов життя міського населення. У вирішенні цих завдань все більшого значення набувають: зовнішній благоустрій, функціонально-просторова структура та предметне обладнання відкритих територій, ландшафтний дизайн. Дедалі гострішими стають проблеми створення екологічно чистих міст, проблеми охорони пам'яток історичної та культурної спадщини народу.

Благоустрій міст нерозривно пов'язаний із містобудуванням і є однією з найважливіших його складових частин, бо вирішує одну з найважливіших проблем сучасності – оздоровлення міського середовища шляхом озеленення територій міста, а також засобами санітарного очищення міських територій.

Мета дослідження. Проаналізувати формулювання та зміст поняття «благоустрій міст»; визначити основні засоби, елементи, об'єкти, принципи, прийоми, шляхи та задачі благоустрою міських територій на різних стадіях містобудівного проєктування; розглянути стан благоустрою на прикладі житлового масиву «Позняки» в м. Києві; дати рекомендації щодо поліпшення якості території.

Виклад основного змісту дослідження.

Прослідкуємо за зміною підходів та визначень терміну «благоустрій». Спочатку призначенням благоустрою вважали необхідність перетворити місто на загальне житло – здорове, безпечне, за можливості довговічне, міцне, гарне та затишне. Міський благоустрій розглядали як головну мету міської діяльності та загальний результат міського господарства. У вузькому розумінні в поняття міського благоустрою вкладали житловий або вуличний благоустрій, як-от: планування, будівництво, житлове та земельне питання, заощення, зелені насадження, догляд за вулицями, вуличний транспорт, муніципальний зв'язок, міське освітлення та опалення.

Л.А. Веліхов розумів під міським благоустроєм «діяльність місцевих громадських органів чи організованого представництва людей, котрі живуть концентровано на обраній території й займаються переважно обробною промисловістю чи торгівлею, причому ця діяльність спрямована на найвигідніше використання матеріального середовища за допомогою встановлених заходів з метою благоустрою даної територіальної одиниці та соціального благополуччя населення, що живе у ній і належить до панівного класу колективу» [24].

Л.А. Веліхов пропонує розглядати три сфери міського благоустрою:

- основний міський благоустрій (база);
- міський благоустрій у вузькому сенсі;
- міський благоустрій у широкому розумінні.

Отже, міський благоустрій є сукупністю створюваних міським господарством умов, спрямованих на задоволення колективних потреб міського населення [24].

Формування сприятливого середовища життєдіяльності є основною метою для прийняття містобудівних рішень.

Поряд із містобудівними, архітектурними, технічними аспектами важливе значення для формування високих архітектурно-мистецьких, функціонально-планувальних, соціально-побутових, санітарно-гігієнічних та екологічних якостей міських територій загалом, та територій житлової забудови зокрема, має благоустрій територій. Житло не може вважатися комфортним, якщо оточення будівлі не впорядковане.

Отже, під благоустроєм слід розуміти сукупність робіт та заходів, що здійснюються для створення здорових, зручних та культурних умов життя населення на території міст, селищ міського типу, сільських населених місць, курортів та місць масового відпочинку.

Благоустрій житлових територій є комплексним, багатоаспектним завданням. Поняття «благоустрій» включає комплекс заходів щодо інженерного благоустрою (інженерної підготовки та інженерного обладнання, штучного освітлення), соціально-побутового благоустрою (вдосконалення системи соціально-побутового обслуговування населення), щодо зовнішнього благоустрою (озеленення, організації руху транспорту та пішоходів, оснащення території малими архітектурними формами та елементами благоустрою).

Комплекс заходів з благоустрою включає також роботи, пов'язані з оздоровленням довкілля, покращенням санітарно-гігієнічних умов територій житлової забудови, що забезпечують екологічний благоустрій території. Склад заходів щодо благоустрою житлових територій наведено на рис.1. [25]

Рис.1. Склад заходів з благоустрою

Благоустрій населених пунктів визначається в словнику «Архітектурні терміни» як «створення здорових, зручних і культурних умов життя для населення в місті, селищі, селі, на курорті тощо. Є складовою частиною містобудування і включає роботи з інженерного обладнання, а також санітарно-гігієнічного стану території (інженерна підготовка територій, влаштування доріг, проїздів, тротуарів, розвиток міського транспорту, будівництво мереж і споруд водопостачання, каналізації, енергопостачання, озеленення території, поліпшення мікроклімату - влаштування басейнів, фонтанів, охорона від забруднення повітряного простору, водоймищ, ґрунту, санітарне очищення стоків, зниження рівня міського шуму тощо)...» [23].

Визначення благоустрою, благоустрою населених місць та благоустрою території дається «Українським тлумачним словником будівельних термінів» [22]:

а) «благоустрій - сукупність робіт і заходів, що здійснюються для приведення території до стану, придатного для будівництва або нормального використання за призначенням, створення здорових, зручних і естетичних умов для проживання людини;

б) благоустрій населених місць - сукупність робіт і заходів, спрямованих на забезпечення сприятливих умов життя населення;

в) благоустрій території - створення на певній території зручностей (споруди, інфраструктура) для життя, роботи і відпочинку людей (водопровід, каналізація, озеленення шляхів, лави на зупинках і в парках, дитячі майданчики, бульвари тощо)».

Найбільш повне розкриття аспектів проблеми, що вивчається, знаходимо в законі України «Про благоустрій населених пунктів», що визначає правові, економічні, екологічні, соціальні та організаційні засади благоустрою населених пунктів і спрямованому на створення умов, сприятливих для життєдіяльності людини [13]. Згідно з цим законом та ДБН [13,4], «благоустрій населених пунктів – комплекс робіт з інженерного захисту, розчищення, осушення та озеленення території, а також соціально-економічних, організаційно-правових та екологічних заходів з покращення мікроклімату, санітарного очищення, зниження рівня шуму та інше, що здійснюються на території населеного пункту з метою її раціонального використання, належного утримання та охорони, створення умов щодо захисту і відновлення сприятливого для життєдіяльності людини довкілля.

Заходи з благоустрою населених пунктів - роботи щодо відновлення, належного утримання та раціонального використання територій, охорони та організації упорядкування об'єктів благоустрою з урахуванням особливостей їх використання».

До елементів благоустрою треба відносити [4]: - покриття площ, вулиць, доріг, проїздів, алей, бульварів, тротуарів, пішохідних зон і доріжок; - зелені насадження загального та обмеженого користування і спеціального призначення; - будівлі та споруди системи вивезення побутових відходів; - засоби та обладнання зовнішнього освітлення та зовнішньої реклами; - технічні засоби регулювання дорожнього руху; - споруди системи інженерного захисту території; - комплекси та об'єкти монументального мистецтва; - обладнання (елементи) дитячих, спортивних та інших майданчиків, розміщених на територіях загального користування та інших об'єктах благоустрою; - малі архітектурні форми; - інші елементи благоустрою, визначені нормативно-правовими актами. Проекти благоустрою територій загального користування обов'язково повинні включати стоянки міського транспорту та гостьові стоянки для автомобілів згідно з ДБН[1].

Роботи із благоустрою території включають перелік елементів зовнішнього благоустрою; озеленення території міста; утримання та експлуатація доріг; освітлення населених пунктів. Благоустрій та озеленення населених місць набуває особливого значення в умовах підвищених антропогенних навантажень, дискомфорту середовища міст та селищ через забруднення повітряного середовища шумом та хімічними викидами автотранспорту та промислових підприємств. При виконанні комплексу заходів вони здатні значно покращити екологічний стан та зовнішній вигляд міст та селищ, створити комфортніші мікрокліматичні, санітарно-гігієнічні та естетичні умови на вулицях, у житлових кварталах та мікрорайонах, громадських місцях (парках, бульварах, скверах, на площах тощо). Оскільки провідна цільова функція міста спрямована на забезпечення населення оптимальними умовами життєдіяльності, праці, спілкування, відпочинку тощо у межах можливостей суспільства, то рівень благоустрою та озеленення територій є одним із показників якості довкілля, від якого залежить якість життя населення [21].

Послуги із благоустрою й озеленення є найважливішою сферою діяльності муніципального господарства. Саме в цій сфері створюються ті умови для населення, які забезпечують високий рівень життя як для окремої людини за місцем проживання, так і для всіх жителів міста, району, кварталу, мікрорайону. І саме засобами благоустрою, що включають архітектурно-планувальну організацію територій, озеленення, влаштування освітлення, розміщення малих архітектурних форм, об'єктів міського дизайну, реклами, візуальної комунікації та інформації, творів монументально-декоративного мистецтва, можна досягти зменшення негативного впливу створеного нами техногенного середовища.

Питання комплексного благоустрою мають вирішуватися на всіх стадіях містобудівного та архітектурно-будівельного проєктування та реалізуватися у повній відповідності до розроблених проєктів. Основні ідеї комплексного благоустрою визначаються проєктами детального планування житлових територій, а конкретні рішення, обсяги, вартості – у проєктах забудови окремих житлових комплексів. Але, якщо розглядати поняття інженерного благоустрою в ширшому розумінні, то дбати про створення комфортних умов проживання в місті треба ще від самого початку проєктування міста – з моменту вибору території для будівництва міста та на всіх етапах розроблення містобудівної документації на різних просторових рівнях, в різних масштабах, з різним ступенем деталізації, але маючи загальну стратегію розвитку міста. До того ж засоби інженерного благоустрою повинні бути присутні не лише на житлових територіях, а й в усіх функціональних зонах міста – виробничій, транспортній, комунально-складській, рекреаційній, та, навіть, в межах санітарно-захисних зон, бо містяни мають почуватися комфортно та затишно на всіх міських територіях.

На стадії генерального плану міста повинні бути дотримані такі вимоги:

- вдалих вибір території для розташування міста;
- раціональне функціональне зонування території міста та трасування вулично-дорожньої мережі;
- створення максимальних зручностей населенню у задоволенні його соціально-культурних та побутових потреб при раціональному використанні ресурсів та міських земель;
- належна інженерна підготовка території та облаштування інженерними спорудами; вирішення питання вертикального планування і водовідведення (спорудження відкритих і закритих водовідвідних пристроїв);
- благоустрій берегів річок і водоймищ, створення захисних зон для них;
- улаштування, зовнішнього освітлювання вулиць, площ та інших територій міста;
- трасування підземних комунікацій;
- ліквідація джерел забруднення ґрунтів;
- захист вільних від забудови територій від вітрової та водної ерозії;
- впровадження прогресивних систем збору і переробки сміття, санітарне очищення міста;
- зручна транспортна інфраструктура.

На стадії проєкту зонінгу території міста треба передбачити:

- чітке функціональне зонування;

- виділення центрів обслуговування населення різного рівня, громадських просторів;
- зони охорони архітектурної та меморіальної спадщини.

На стадії проектування житлових районів та мікрорайонів потрібно виділити:

- ділянки житлової та змішаної житлової забудови;
- ділянки шкіл та дитячих дошкільних закладів;
- зелені насадження загального користування (парки, сади, бульвари, сквери);
- ділянки об'єктів культурно-побутового обслуговування періодичного користування, спортивних та комунальних споруд;
- об'єкти громадського транспорту;
- стоянки для тимчасового зберігання автомобілів та гаражі-стоянки;
- вулиці, площі, громадські простори.

На стадії проектування групи житлових будинків необхідно передбачити:

- групи житлової та змішаної забудови;
- ділянки об'єктів наближеного (первинного) культурно-побутового обслуговування;
- дитячі дошкільні установи;
- комунальні об'єкти;
- зупинки громадського транспорту;
- проїзди до житлових та громадських будівель;
- пішохідні алеї, бульвари, оздоровчі та прогулянкові траси, велодоріжки;
- зелені насадження обмеженого користування, прибудинкове та присадибне озеленення;
- гаражі та автостоянки тимчасового зберігання автомобілів;
- майданчики різного призначення: для активного та тихого відпочинку дорослих та дітей, ігрові, спортивні, господарські;
- шумозахисні споруди (за необхідності);
- малі архітектурні форми, планувальні та об'ємні елементи благоустрою, ігрове та спортивне обладнання, садово-паркові меблі.

Велика роль в благоустрої населених місць належить комунальному господарству, яке забезпечує безперебійну роботу комунальних мереж підприємств міського транспорту, комунально-побутових установ, здійснює найбільш доцільну експлуатацію житлових і громадських будівель, спортивних споруд, парків тощо. Благоустрої населених пунктів передбачає:

- розроблення і здійснення ефективних і комплексних заходів з утримання територій населених пунктів у належному стані, їх санітарного очищення, збереження об'єктів загального користування, а також природних ландшафтів, інших природних комплексів і об'єктів;
- організацію належного утримання та раціонального використання територій, будівель, інженерних споруд та об'єктів рекреаційного, природоохоронного, оздоровчого, історико-культурного та іншого призначення;
- створення умов для реалізації прав та виконання обов'язків суб'єктами у сфері благоустрою населених пунктів.

Крім того, ще окремі заходи з озеленення, поліпшення мікроклімату, оздоровлення й охорони від забруднення повітряного басейну, відкритих водойм і ґрунту, санітарного очищення, зниження рівня міського шуму, зменшення вуличного травматизму тощо.

Важливим є комплексний благоустрій територій - проведення на визначеній території населеного пункту (мікрорайон, квартал, парк, бульвар, вулиця, провулок, узвіз тощо) комплексу робіт з улаштування (відновлення) покриття доріг і тротуарів, обладнання пристроями для безпеки руху, озеленення, забезпечення зовнішнього освітлення та зовнішньої реклами, встановлення малих архітектурних форм, здійснення інших заходів, спрямованих на поліпшення інженерно-технічного і санітарного стану території, покращення її естетичного вигляду [10].

Важливою частиною благоустрою є санітарне очищення - збір сміття, його утилізація і знищення, дотримання чистоти на міській території, раціональне використання парку комунальних машин; озеленення міст і селищ. За межами міста впорядковуються приміська і зелена зони, які призначені для розширення міст, організації місць масового відпочинку населення, будівництва споруд, пов'язаних з благоустроєм населених місць (водоприймачі, електропідстанції, лінії електропередачі, очисні споруди водопроводу і каналізації), а також для розміщення зелених насаджень, що виконують захисні та санітарно-гігієнічні функції [5].

До об'єктів благоустрою населених пунктів належать:

- території загального користування: а) парки (гідропарки, лугопарки, лісопарки, парки культури та відпочинку, парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва, спортивні, дитячі, історичні, національні, меморіальні та інші), рекреаційні зони, сади, сквери та майданчики; б) пам'ятки культурної та історичної спадщини; в) майдани, площі, бульвари, проспекти; г) вулиці, дороги, провулки, узвози, проїзди, пішохідні та велосипедні доріжки; д) пляжі; є) кладовища; ж) інші території загального користування;

- прибудинкові території;
- території будівель та споруд інженерного захисту території;
- території підприємств, установ, організацій та закріплені за ними

території на умовах договору.

До об'єктів благоустрою можуть належати також інші території в межах населеного пункту.

Об'єкти благоустрою використовуються відповідно до їх функціонального призначення для забезпечення сприятливих умов життєдіяльності людини на засадах їх раціонального використання та охорони з урахуванням вимог правил благоустрою території населених пунктів, інших вимог, передбачених законодавством. Організацію благоустрою населених пунктів забезпечують місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування відповідно до повноважень, установлених законом.

Об'єкти благоустрою населених пунктів включають наступні елементи:

- покриття площ, вулиць, доріг, проїздів, алей, бульварів, тротуарів, пішохідних зон і доріжок відповідно до діючих норм і стандартів;
- зелені насадження (у тому числі снігозахисні та протиерозійні) уздовж вулиць і доріг, в парках, скверах, на алеях, бульварах, в садах, інших об'єктах благоустрою загального користування, санітарно-захисних зонах, на прибудинкових територіях;
- будівлі та споруди системи збирання і вивезення відходів;
- засоби та обладнання зовнішнього освітлення та зовнішньої реклами;
- технічні засоби регулювання дорожнього руху;
- будівлі та споруди системи інженерного захисту території;
- комплекси та об'єкти монументального мистецтва, декоративні фонтани і басейни, штучні паркові водоспади;
- обладнання (елементи) дитячих, спортивних та інших майданчиків;
- малі архітектурні форми;
- інші елементи благоустрою, визначені нормативно-правовими актами.

Елементи декоративного чи іншого оснащення об'єкта благоустрою відносяться до малих архітектурних форм і включають: альтанки, павільйони, навіси; паркові арки (аркади) і колони (колонади); вуличні вази, вазони і амфори; декоративна та ігрова скульптура; вуличні меблі (лавки, лави, столи); сходи, балюстради; паркові містки; огорожі, ворота, ґрати; інформаційні стенди, дошки, вивіски; інші елементи благоустрою, визначені законодавством [10].

У сучасній житловій забудові значну роль відіграють об'ємні елементи благоустрою, які можна розбити на три групи:

- культурно-побутового призначення (альтанки для відпочинку, кіоски, павільйони);
- торговельного призначення (павільйони та кіоски з продажу друкованої продукції, продуктів першої необхідності, літні невеликі кафе);
- транспортного призначення (павільйони та навіси на зупинках).

У високоповерховій житловій забудові, для формування якої закладено мікрорайонний принцип організації територій, наявність великих відкритих просторів дозволяє диференціювати створення зон соціальної активності населення, які забезпечують соціально-побутові, рекреаційні, фізкультурно-оздоровчі та інші потреби населення, комплексних громадських просторів. На цих територіях можливе використання як планувальних, об'ємних елементів благоустрою, так і моделювання простору засобами ландшафтної архітектури - створення штучного рельєфу, водойм, великих масивів зелені, каскадів ставків тощо.

Кожна житлова група повинна включати такі планувальні елементи благоустрою із спеціальним обладнанням:

- майданчики для відпочинку (короткочасний відпочинок, тихий відпочинок, настільні ігри);
- дитячі ігрові майданчики (для дітей різного віку: до 3 років, 4 - 6 років, 7- 12 років);
- комплексні громадські простори багатофункціонального призначення для всіх вікових груп населення) формуються за наявності території та залежно від конкретних умов ділянки;
- майданчики господарського призначення (для сушіння білизни, чищення одягу та килимів, сміттєзбірників);
- майданчики для вихову собак;
- стоянки для автомашин;
- стоянки для велосипедів.

Одне із завдань зовнішнього благоустрою – підвищення різноманітності та художньої виразності забудови та відкритих озелених просторів. За своїм призначенням малі архітектурні форми можна поділити на 5 основних груп:

- малі архітектурні форми утилітарного призначення масового використання – урни, лави, огороження, покажчики, номерні знаки будинків, сходи, підпірні стінки тощо;
- малі архітектурні форми декоративного призначення – декоративні стінки, трельяжі, фонтани, альтанки, вази для квітів, скульптури;
- малі архітектурні форми ігрового та фізкультурного призначення, ігрові елементи дитячих майданчиків – гойдалки, каруселі, буми, пісочниці, стінки для лазіння, катальні гірки тощо;

- малі архітектурні форми для майданчиків відпочинку для дорослих – перголи, питні фонтанчики, столи тощо;

- обладнання спортивних майданчиків – сітки зі стовпами, баскетбольні щити, ворота для хокею, столики для настільного тенісу тощо.

Багато елементів благоустрою носять масовий характер і можуть бути типовими, наприклад, покажчики, лави, урни, огорожі, обладнання, підпірні стінки.

Конструктивні елементи обладнання дитячих, спортивних, господарських та майданчиків для відпочинку повинні відповідати вимогам міцності, надійності та безпеки при експлуатації.

Охорона природних компонентів, відновлення та створення сприятливих санітарно-гігієнічних та екологічних умов та, зрештою, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності є основним завданням екологічного благоустрою житлових територій. Воно є частиною екологічних програм із оздоровлення міського середовища.

Реалізація комплексних заходів щодо стабілізації екологічного стану забезпечує зниження забруднення середовища до встановлених нормативів. В межах житлових територій основні завдання, що визначають сутність екологічного благоустрою, включають:

- забезпечення оптимальних мікрокліматичних умов (багато в чому визначається ландшафтно-кліматичними характеристиками місцевості, архітектурно-планувальними рішеннями житлової забудови та благоустрою територій);

- охорону атмосферного повітря від забруднення (за рахунок санітарно-захисних зон між сельбищною зоною та промисловими підприємствами, ширина яких визначається санітарними нормами та правилами [7]);

- захист житлових територій від міських шумів.

Таким чином, методи озеленення та види благоустрою житлових територій, що базуються на класичних прийомах, включають низку специфічних заходів, здатні значно поліпшити зовнішній вигляд, екологічний, санітарно-гігієнічний та естетичний стан міста.

Практичне застосування результатів дослідження.

Розглянули основні прийоми та стан благоустрою в мікрорайоні №2 Позняки в місті Києві, як приклад сучасного міського розвитку, що пропонує унікальну можливість для дослідження взаємозв'язку між урбаністичним плануванням, інфраструктурою, соціальним середовищем та якістю життя мешканців.

Через комплексний підхід до аналізу мікрорайону №2 Позняків ми прагнемо розробити рекомендації, які можуть бути використані для поліпшення

умов життя не тільки в цьому мікрорайоні, а й у інших міських районах Києва та міст України.

Таким чином, ця робота не тільки надає глибокий аналіз специфіки мікрорайону №2 Позняки, але й розглядає його як модель для розуміння ширших принципів міського планування та розвитку.

Існуюча житлова забудова мікрорайону представлена 9-16-24 поверховими будинками. Збудова має багатофункціональний характер і включає в себе житлові, комунальні, навчальні, промислово-виробничі та інші будівлі. Втім, основним функціональним призначенням цієї території є житлове (рис. 2).

Рис.2. Загальний вид мікрорайону №2 Позняків

Аналізуючи дану ділянку ми виявили, що розміщення об'єктів культурно-побутового обслуговування забезпечує населення різними видами послуг, установами та навчальними закладами з нормативними радіусами доступності, майданчиками різного призначення (рис. 3). Водночас мікрорайон №2 Позняків має низку проблем, зокрема, перенаселеність, неефективне розміщення інфраструктури, екологічні виклики та соціальну ізоляцію.

Ефективне розташування освітніх, медичних, культурних та торговельних об'єктів може суттєво поліпшити якість життя мешканців.

Розвиток зелених насаджень і контроль за рівнем забруднення повітря є ключовими для підвищення екологічного комфорту.

Сприяння соціальній інтеграції та взаємодії між мешканцями може значно покращити соціальну атмосферу в мікрорайоні. Це включає створення громадських просторів, організацію заходів та активізацію місцевих спільнот.

На основі проведеного аналізу рекомендується реалізація комплексного плану розвитку, що включає оновлення інфраструктури, впровадження екологічних ініціатив та стимулювання соціальної взаємодії. Це допоможе створити більш комфортні та привабливі умови для життя в мікрорайоні.

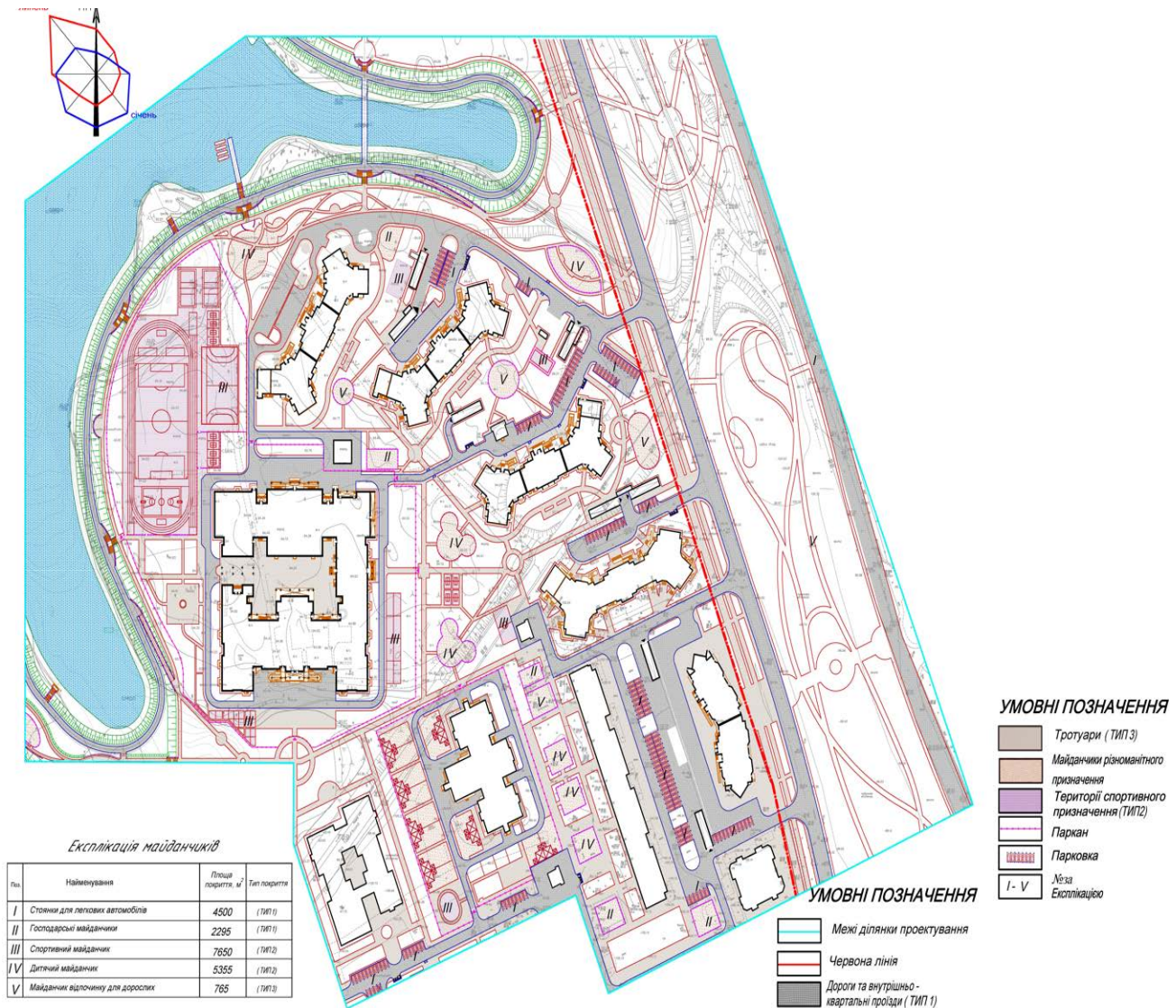

Рис.3. Розташування елементів благоустрою в мікрорайоні

Висновки

1. Проаналізовані формулювання та зміст поняття «благоустрій міст».
2. Визначені основні засоби, елементи, об'єкти, принципи та прийоми благоустрою міських територій.

3. Сформульований перелік задач та вимог до розміщення об'єктів благоустрою на різних стадіях містобудівного проєктування.

4. На конкретному прикладі житлового масиву «Позняки» в м. Києві розглянуто основні прийоми і стан благоустрою.

5. Розроблені рекомендації щодо поліпшення якості територій мікрорайонів шляхом інженерного благоустрою.

Список літератури

1. *Планування та забудова територій*: ДБН Б 2.2-12:2019. – [Чинні від 2019-10-01]. – Київ: Мінрегіон України, 2019, 177 с.
2. *Вулиці та дороги населених пунктів*: ДБН В 2.3-5:2018. – [Чинні від 2018-09-01]. – Київ: Мінрегіон України, 2018, 55 с.
3. *Планування та забудова міст, селищ і функціональних територій. Благоустрій територій*: ДБН Б. 2.2-5:2011. – [Чинні від 2012-09-01]. – Київ: Мінрегіонбуд України, 2012. – 61 с.
4. *Споруди транспорту. Автостоянки і гаражі для легкових автомобілів*: ДБН В.2.3-15:2007. – [Чинні від 2007-08-01, зміна № 1 – чинна від 2018-10-01, зміна № 2 – чинна від 2019-07-01]. – Київ: Мін-во будівництва, архітектури та житлового і комунального господарства України, 2007. – 35 с.
5. *Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проєктуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд. Зі зміною №1*: ДБН А.2.2-1-2003. – [Чинні від 2004-04-01]. Київ: Держбуд України, 2003, 24с.
6. *Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів*: Затв. Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 19.06.96. № 173. – К., 1996, 78с.
7. *Склад та зміст детального плану території*: ДБН Б.1.1-14:2012. – [Чинні від 2012-10-01]. Київ: Мінрегіон України, 2012, 22с.
8. *Склад та зміст генерального плану населеного пункту*: ДБН Б.1.1-15:2012. [Чинні від 2012-11-01]. – Київ: Мінрегіон України, 2012, 33 с.
9. *Склад та зміст плану зонування території*. ДБН Б.1.1-22:2017. [Чинні від 2018-08-01]. – Київ: Мінрегіон України, 2018, 22 с.
10. *Склад та зміст історико-архітектурного опорного плану населеного пункту* ДБН Б.2.2-3:2012. [Чинні від 2012-10-01]. Київ: Мінрегіон України, 2012, 21с.
11. *Інклюзивність будинків і споруд. Основні положення*. ДБН В.2.2-40:2018. [Чинні від 2019-04-01]. – Київ Мінрегіон України, 2018, 64с.
12. *Про благоустрій населених пунктів*: закон України: за станом на 01.01.2006 № 2807-IV, ред. від 16.10.2020. – Київ, 2020.
13. *Закон України Про основи містобудування*: від 16 листопада 1992 р. №2780-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2780-12#Text>.
14. *Закон України Про регулювання містобудівної діяльності*: від 17 лютого 2011 р. №3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>.
15. *Постанова Кабінету Міністрів України: Про затвердження Порядку проведення громадських слухань щодо врахування громадських інтересів під час розроблення проєктів містобудівної документації на місцевому рівні*: від 25 травня 2011 р. №555. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-2011-%D0%BF#Text>.
16. *Наказ Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України: Про затвердження Порядку розроблення історико-*

архітектурного опорного плану населеного пункту: від 2 червня 2011 р. №64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0781-11#Text>.

17. *Наказ* Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України Про затвердження Порядку розроблення містобудівної документації: від 16.11.2011 №290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1468-11#Text>.

18. *Містобудування*. Довідник проектувальника. Видання друге, доповнене. /За загальною редакцією д-ра архіт. Т.Ф. Панченко/. – К.: Укрархбудінформ, 2006., 192 с.

19. *Термінологічний* словник-довідник з будівництва та архітектури/ Р.А.Шмиг, В. М. Боярчук, І. М. Добрянський, В. М. Барабаш ; за заг. ред. Р. А. Шмига. — Львів, 2010., С. 126.

20. *Новий* тлумачний словник української мови у 3 т.: А - К.В. Яременко (уклад.), О. М. Сліпушко (уклад.). - К.: Аконт, 2006., 926 с.

21. *Український* тлумачний словник будівельних термінів / О.М. Лівінський [та ін.] ; Українська академія наук (відділення "Архітектури і будівельних наук"); НДІ українознавства МОН України. – 1-ше вид. - К.: Українська академія наук (УАН), «МП Леся», 2006., 528с.

22. *Словник* архітектурних термінів: [довідкове вид.] / О.М. Юрчук; Нац. ун-т водного госп-ва та природокористування. - Рівне: [НУВГП], 2009., 392 с.

23. *Велихов Л.А.* Основы городского хозяйства. – М.: Наука, 1996., 470с.

24. *Денисов В.Н.* Благоустройство жилых территорий / В.Н. Денисов, И.Н. Половцев, Т.В. Евдокимов. – СПб.: МАНЕБ, 2004., 98 с.

25. Кузьмін П.М. Створення комфортних умов життя на території мікрорайону N2 Позняки м. Києва. – Атестаційна робота магістра. К.: КНУБА, 2023. – 96с.

Candidate of Technical Sciences, Docent, Associate Professor **Shylova Tetiana,**
Titiev Vladyslav,
Kyiv National University of Construction and Architecture

IMPROVEMENT OF TERRITORIES: CONCEPTS, MEANS, ELEMENTS, OBJECTS, TECHNIQUES, AND PRINCIPLES

The formulations and content of the concept of "urban improvement" have been analyzed. The most comprehensive definition is: "Improvement of populated areas is a complex of works on engineering protection, cleaning, drainage, and greening of the territory, as well as socio-economic, organizational-legal, and environmental measures to improve the microclimate, sanitary cleaning, noise reduction, etc., carried out in the territory of a populated area with the aim of its rational use, proper maintenance and protection, and creating conditions for the protection and restoration of the environment conducive to human life.

Measures for the improvement of populated areas are activities on restoration, proper maintenance, and rational use of territories, protection, and organization of landscaping objects taking into account the peculiarities of their use."

The elements of improvement include: - surfacing of squares, streets, roads, driveways, alleys, boulevards, sidewalks, pedestrian zones, and paths; - public, restricted, and specialized green spaces; - buildings and structures of the household waste removal system; - means and equipment for external lighting and outdoor advertising; - technical means of traffic regulation; - structures of the engineering protection system of the territory; - complexes and objects of monumental art; - facilities and equipment for children's play areas, sports fields, and other recreational spaces located in public areas and other improvement sites; - small-scale architectural structures; - other elements of improvement defined by regulatory legal acts. Projects for the improvement of public use territories must necessarily include city transport parking and guest parking for cars.

The main means, elements, objects, principles, and techniques of urban territory improvement have been defined.

A list of goals and requirements for the placement of improvement objects at different stages of urban planning design - the general plan of the city, the zoning project of the city territory, the design of the residential area and microdistrict, as well as the group of residential buildings - has been formulated.

Using the example of the "Poznyaky" residential area in Kyiv, the main techniques and the state of improvement have been considered. Recommendations for improving the quality of microdistrict territories through engineering improvement have been developed.

Keywords: territory improvement; comfort of living environment; environmental health.

REFERENCES

1. Planuvannia ta zabudova terytorii: DBN B 2.2-12:2019. – [Chynni vid 2019-10-01]. – Kyiv: Minrehion Ukraïny, 2019, 177 s. {in Ukrainian}.
2. Vulytsi ta dorohy naselenykh punktiv: DBN V 2.3-5:2018. – [Chynni vid 2018-09-01]. – Kyiv: Minrehion Ukraïny, 2018, 55 s. {in Ukrainian}.
3. Planuvannia ta zabudova mist, selyshch i funktsionalnykh terytorii. Blahoustrii terytorii: DBN B. 2.2-5:2011. – [Chynni vid 2012-09-01]. – Kyiv: Minrehionbud Ukraïny, 2012. – 61 s. {in Ukrainian}.
4. Sporudy transportu. Avtostoianky i harazhi dlia lehkovykh avtomobiliv: DBN V.2.3-15:2007. – [Chynni vid 2007-08-01, zmina No 1 – chynna vid 2018-10-01, zmina No 2 – chynna vid 2019-07-01]. – Kyiv: Min-vo budivnytstva, arkhitektury ta zhytlovoho i komunalnoho hospodarstva Ukraïny, 2007. – 35 s. {in Ukrainian}.
5. Sklad i zmist materialiv otsinky vplyviv na navkolyshnie seredovyshe (OVNS) pry proektuvanni i budivnytstvi pidpriemstv, budynkiv i sporud. Zi

zminoiu №1: DBN A.2.2-1-2003. - [Chynni vid 2004-04-01]. Kyiv: Derzhbud Ukrainy, 2003, 24s. {in Ukrainian}.

6. Derzhavni sanitarni pravyla planuvannia ta zabudovy naselenykh punktiv: Zatv. Nakazom Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy vid 19.06.96. № 173. – K., 1996, 78s. {in Ukrainian}.

7. Sklad ta zmist detalnoho planu terytorii: DBN B.1.1-14:2012. –[Chynni vid 2012-10-01]. Kyiv: Minrehion Ukrainy, 2012, 22s. {in Ukrainian}.

8. Sklad ta zmist heneralnoho planu naselenoho punktu: DBN B.1.1-15:2012. [Chynni vid 2012-11-01]. – Kyiv: Minrehion Ukrainy, 2012, 33 s. {in Ukrainian}.

9. Sklad ta zmist planu zonuvannia terytorii. DBN B.1.1-22:2017. [Chynni vid 2018-08-01]. – Kyiv: Minrehion Ukrainy, 2018, 22 s. {in Ukrainian}.

10. Sklad ta zmist istoryko-arkhitekturnoho opornoho planu naselenoho punktu DBN B.2.2-3:2012. [Chynni vid 2012-10-01]. Kyiv: Minrehion Ukrainy, 2012, 21s. {in Ukrainian}.

11. Inkliuzyvnist budynkiv i sporud. Osnovni polozhennia. DBN V.2.2-40:2018. [Chynni vid 2019-04-01]. – Kyiv Minrehion Ukrainy, 2018, 64 s. {in Ukrainian}.

12. Pro blahoustriy naselenykh punktiv: zakon Ukraïny: za stanom na 01.01.2006 No 2807-IV, red. vid 16.10.2020. – Kyïv, 2020. {in Ukrainian}.

13. Zakon Ukrainy Pro osnovy mistobuduvannia: vid 16 lystopada 1992 r. №2780-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2780-12#Text>. {in Ukrainian}.

14. Zakon Ukrainy Pro rehuliuвання mistobudivnoi diialnosti: vid 17 liutoho 2011 r. №3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>. {in Ukrainian}.

15. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy: Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia hromadskykh slukhan shchodo vrakhuvannia hromadskykh interesiv pid chas rozroblennia proektiv mistobudivnoi dokumentatsii na mistsevomu rivni: vid 25 travnia 2011 r. №555. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-2011-%D0%BF#Text>. {in Ukrainian}.

16. Nakaz Ministerstvo rehionalnoho rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy: Pro zatverdzhennia Poriadku rozroblennia istoryko-arkhitekturnoho opornoho planu naselenoho punktu: vid 2 chervnia 2011 r. №64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0781-11#Text>. {in Ukrainian}.

17. Nakaz Ministerstvo rehionalnoho rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy Pro zatverdzhennia Poriadku rozroblennia mistobudivnoi dokumentatsii: vid 16.11.2011 №290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1468-11#Text>. {in Ukrainian}.

18. Mistobuduvannia. Dovidnyk proektualnyka. Vydannia druhe, dopovnene. /Za zahalnoi redaktsiieiu d-ra arkhitekt. T.F. Panchenko/. – K.: Ukrarkhbuildinform, 2006. 192 s. {in Ukrainian}.
19. Terminolohichni slovnyk-dovidnyk z budivnytstva ta arkhitektury / R.A. Shmyh, V.M. Boiarchuk, I.M. Dobrianskyi, V.M. Barabash ; za zah. red. R.A. Shmyha. — Lviv, 2010., 126 s.. {in Ukrainian}.
20. Novyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy u 3 t.: A - K.V. Yaremenko (uklad.), O.M. Slipushko (uklad.). - K.: Akonit, 2006., 926 s. {in Ukrainian}.
21. Ukrainskyi tlumachnyi slovnyk budivelnykh terminiv / O.M. Livinskyi [ta in.] ; Ukrainska akademiia nauk (viddilennia "Arkhitektury i budivelnykh nauk"); NDI ukraïnoznavstva MON Ukrainy. – 1-she vyd. - K.: Ukrainska akademiia nauk (UAN), «MP Lesia», 2006., 528 s. {in Ukrainian}.
22. Slovnyk arkhitekturnykh terminiv: [dovidkove vyd.] / O.M. Yurchuk; Nats. un-t vodnoho hosp-va ta pryrodokorystuvannia. - Rivne: [NUVHP], 2009., 392 s. {in Ukrainian}.
23. Velykhov L.A. Osnovy gorodskogo khoziaistva. – M.: Nauka, 1996., 470s. {in Russian}
24. Denysov V.N. Blagoustroistvo zhylykh territoriy / V.N. Denysov, Y.N. Polovtsev, T.V. Evdokymov. – SPb.: MANEB, 2004., 98 s. {in Russian}
25. Kuzmin P.M. Stvorennia komfortnykh umov zhyttia na terytorii mikroraionu N2 Pozniaky m. Kyieva. – Atestatsiina robota mahistra. K.: KNUBA, 2023. – 96 s. {in Ukrainian}